

J e l e n t é s

## a kisvállalkozások működési tapasztalatairól

Az új vállalkozási formákkal a továbbiakban kizárólag a munkaerő-helyzet, a viszonyok, illetve a terven felüli vásárlóerő kiáramlás szempontjából fogalmazzunk, s ebből a nézőpontból elemezzük a társadalmi hatásokat is.

1. A munkaerő helyzet

1.1. A feltételezett hatásokról eltérően az új vállalkozások lényegében nem váltottak ki érzékelhető munkaerőeláramlást a szocialista szektorból, de nem is teremtettek új munkahelyeket.

Az új kisüzemi formák közül a kisvállalatok, leányvállalatok és a nagy szövetkezetekből önállósult kisserőszövetkezetek általában az egység régi létszámával működnek tovább. Az újonnan alakult kisserőszövetkezetek egy része pedig /különösen a szellemi tevékenységeket végzők/ ugyancsak a szabadidő terhére végzett munkán alapul.

A többi új vállalkozási formában részvevő mintegy 150 ezer fő /a népgazdaság aktív keresőinek kb. 3 %-a/ lényegében megtartotta munkahelyét és a kisvállalkozásokban szabadidejében vesz részt. /A szocialista szektorhoz tartozó munkahelyhez kötött vállalkozási forma a VGMK, az ipari, szolgáltató szövetkezeti szakcsoport, az átalány-elszámolásos és szerződéses részleg, valamint a bérlemény. Ezek a kisvállalkozások adták 1983 december 31-én az új szervezetek 79 %-át. A magánszemélyek által alapított GMK-k mintegy 24 ezer tagja közül mindössze kb. 6100 főfoglalkozású - 5316 tag és 771 alkalmazott -, azaz a kisvállalkozások részvevői közül mintegy 4 % "főfoglalkozású"; 96 % pedig "mellékfoglalkozású." /



1.2. A szabadidő terhére végzett munka megnövelte a népgazdaságban a munkaidőalapot /akkor is, ha a kisvállalkozásokban dolgozók egy része korábban is értékesítette munkaidejét/. Becslésünk szerint /átlagosan havi 60 órányi többletmunkával számolva/<sup>#</sup> a kisvállalkozásokban résztvevők havonta mintegy 9-11 millió órányi munkát végeznek, ami mintegy 60-70 ezer főmunkaidős dolgozónak felel meg. Ha a - tág határok között végzett - becslés eredményéből leszámítjuk a korábban is a szabadidő terhére végzett munkát, akkor is a munkaidőalap jelentős növekedésével számolhatunk.

A népgazdaságban 1983-ban 35 ezer fővel csökkent az aktív keresők száma. Az új vállalkozási formákban dolgozók többletmunkaideje egyfelől pótolja a csökkenést, másfelől enyhíti a népgazdaság különböző területein ténylegesen meglévő munkaerőhiányt. Az ipar létszám vesztesége 1983-ban 34.800 fő volt, az építőiparé 10.800 fő. A VGMK-k és a szakcsoportok révén zömmel az ipari-építőipari tevékenységre igénybevett pótlólagos munkaerőforrás mintegy 52 ezer főmunkaidős dolgozó munkáját adja.

Mindez arra utal, hogy az ipar és az építőipar részben a tényleges létszám-veszteség ellensúlyozására, részben a változatlanul nagy belföldi kereslet kielégítéséhez veszi igénybe a dolgozók szabadidejéből származó pótlólagos munkaerőforrást, s a vállalati létszám-tervek tanúsága szerint még nem is jutott el létszám-szükséglete határáig. /Más kérdés, hogy a gazdaság igénye az adott tevékenységi körökben valóban megkívánja-e a létszám-pótlást, illetve, hogy az extenzív - forrás-bevonással történő - gazdálkodás és a

---

<sup>#</sup>/ A becslés részletes adatait az 1. sz. melléklet tartalmazza. A becslésnél kizárólag a szabadidőből származó többletmunkaidővel kalkuláltunk, s nem vettük figyelembe a kisvállalatok, leányvállalatok, kisserőművek, továbbá a GMK-k és a PJT-k főfoglalkozású tagjainak főmunkaidejét.



létszám pazarlás mennyiben függvénye a gazdálkodó szervezetek adott érdekeltségi rendszerének. A munkaidőalap növelése a ma adott feltételek között a vállalatok természetes törekvése, de nem a népgazdaságilag kívánt perspektíva./

- 1.3. A jelentős többlet-munkaidő hasznosításának értékelésekor a legfontosabb kérdés az: értékesítése valós keresleten alapul-e /meglévő vagy új, csak többlet-munkaidő igénybevételével kielégíthető igények/, vagy pedig a kereslet fiktív: a régi szervezetek meglévő munkaidőalapjából is kielégíthető lenne.

A különböző formák és tevékenységek szerint elvégzett elemzéseink<sup>\*/</sup> arra utalnak, hogy a létrejött többlet-munkaidő nagyobb hányada egyértelműen valós keresletet elégít ki. /Ipari és építőipari termelést és szolgáltatást végző GMK, termelési és építőipari feladatokat végző VGMK és szakcsoport, stb./

Bár termelő-tevékenységek is alapulhatnak fiktív keresleten /a fő munkaidő helyett VGMK-val vagy szakcsoporttal végeztetve/, a fiktív kereslet veszélye leginkább két tevékenységi körben vélelmezhető: a szellemi, továbbá a karbantartási munkák megrendelésénél. Minthogy e tevékenységek munkaidő-igénye a főmunkaidőben sem mérhető, a megrendelők pótlólagos munkaidő /munkaerő/ igénye a leginkább itt teremthet fiktív keresletet.

- 1.4. Fiktív kereslet azonban csak ott teremthető meg, ahol ehhez személyi vagy szervezeti érdekek fűződnek. /Szervezeti érdek például a karbantartásban dolgozó sokféle szakmunkás megtartása./

---

<sup>\*/</sup> A részletes leírást a 2. sz. melléklet tartalmazza.



A személyi érdekek közül a közvetlen anyagi érdek /nem egyszer a korrupció/ a fiktív kereslet létrehozója. Kötelezni kell a gazdasági vezetőket, hogy mindenütt ellenőrizzék az összeférhetetlenségre vonatkozó szabályok betartását, s a nyilvánvaló korrupciós eseteket a bíróság elé kell utalni. A korrupció elleni - elődázhatatlan - fellépés visszaszoríthatja a fiktív keresletet.

## 2. A jövedelem

2.1. *2 oldalra* A szabadidő terhére végzett munka bére a területi és szakmai részpiacokon kialakult kereslet és kínálat függvénye. Ma hazánkban - számos terület munkaerő-hiánya miatt - ez általában magasabb, mint a szocialista gazdaság szervezeteiben elérhető főmunkaidős bérek. *Nem az a kérdés, hanem az, hogy a munkaerő hiánya miatt a bér emelkedik, vagy a gazdasági élet adottságával kell számolni.* A többféle bér *létezik* /főmunkaidő, túlóra, vállalkozási díj, adózatlan munkavállalás, stb./ *E bér is létezik* /mint a gazdasági élet adottságával kell számolni.

2.2. ~~A bérezés szempontjából a VGMK-k és a szakcsoportok érdekelnek figyelmet, elsősorban azért, mert a népgazdasági szinten az új szervezeti formák csaknem 70 %-át adják, <sup>\*</sup>/ s mert itt a saját dolgozók többletmunkájáért fizetnek a gazdálkodó szervezetek.~~

~~2.3.~~ A VGMK-k lényegében a népgazdaság 3 ágazatában koncentrálnak: 54 % az iparban, 23 % az építőiparban és 19 % a személyi-gazdasági szolgáltatásban. A szövetkezeti szakcsoportok csaknem 90 %-a az iparban és az építőiparban működik.

---

<sup>\*</sup>/ Az új szervezeti formák népgazdasági ágak szerinti megoszlását a 3. sz. melléklet tartalmazza.



Noha e kis-szervezetek tagjai az adott ágazatokban foglalkoztatottaknak változatlanul csak töredékét teszik ki /az ipar VGMK-iban foglalkoztatottak a szocialista iparban dolgozók kb. 4 %-át, a kivitelező építőiparban kb. 8 %-át, a személyi-gazdasági szolgáltatásban kb. 2 %-át/, a VGMK-k és szakcsoportok mintegy 120 ezer tagja számára kifizetett többlet-munkabérek a munkaerő-kereslet szerint kialakult bérekhez igazodnak. Ez a főmunkaidős órabérek mintegy két-három-szorosa.]

2.4. Az alapvető probléma az, hogy a VGMK-kat foglalkoztatható vállalatok nem érdekeltek a termelési költségek minimalizálásában, s így a VGMK-knak a valós keresletig történő foglalkoztatásában, illetve a munkaerőpiaci bérek leszorításában. Sőt - a bérszabályozás adottságai miatt - a költségek terhére elszámolható bérek révén némi mozgási lehetőségekhez jutnak a szabályozás alá eső bér korlátai között. Érdekeltségük tehát a nem-bérből fizetett munkaerő foglalkoztatását ösztönzi /pl. a bérmunka-kooperációt, stb-t is/. Keresletük - különösen a fiktív kereslet - ily módon maga válik bérfelhajtó hatásúvá.

22 oldal  
re

2.5. A VGMK-ban megkeresett jövedelmekről ezideig csak 1983. I. félévi, és csak az iparra vonatkozó adatok állnak rendelkezésre.\* /Eszerint az ipar szakágazatainak csaknem 70 %-ában a VGMK tagok legfeljebb havi 2.500.- Ft többlet-jövedelemhez jutottak; további 15 %-ában legfeljebb havi 3.000.- Ft-hoz, és csak az ágazatok 15 %-ában haladta meg a többlet-jövedelem a havi 3.000.- Ft-ot. Ha a kereseteket 60-80 Ft-os óradíjjal számoljuk, akkor még a 3.000.- Ft-os kereset mögött is legfeljebb havi 40-50 órányi többletmunka-ráfordításnak kell lennie, ami mind az időráfordítás, mind a jövedelem szempontjából reális mértékűnek tekinthető.

---

\*/ Az adatokat a 4. sz. melléklet tartalmazza.



/Az ember a fiziológiai adottságai havonta <sup>tanbóson</sup> maximum 100-120 órnyi többlet-munkát engednek, ennek bére 60-100.- Ft óradíjjal számolva 6-12.000.- Ft lehet./

Más oldalról: a VGМК tagok 1 %-a átlagosan havi 1.000.- Ft-nál kevesebb többlet-hez jutott, 4 % kapott 1.000-1.500.- Ft-ot további 8 % 1.501-2.000.- Ft-ot. Ezt tekinthetjük az alsó sávnak.

Ha idesoroljuk még a havi átlagban 2.001-2.500.- Ft-ot, /átlagosan: 2.300.- Ft keresőket/ is /28 %/ akkor a VGМК tagok 40 %-át minősíthetjük relative alacsony többlet-keresetűnek.

A VGМК-tagok zöme /43 %/ 2.501-3.000.- Ft-ot /átlag: 2.671.- keresett. A jövedelmek szempontjából ezt tekinthetjük a középső sávnak. Bár tömegét tekintve itt fizetik ki a legtöbb többlet-bért, az egyéni teljesítmények szempontjából ez még ugyan csak reális lehet. Ugyanide sorolható a 3.001-3.500.- Ft-ot kereső 13 %, a jövedelmek átlaga ugyanis 3.100.- Ft.

A felső sávba tartozó, a 3.500.- Ft-ot meghaladó jövedelműek aránya 4 %. Összesen 7 szakágazat mintegy 150 VGМК-ja tartozik ide. Sorrendben: gyógyszeripar: 61 VGМК, 8.044.- Ft-os havi külön-kereset, növényolajipar: 1 VGМК, 5.264.- Ft, fűrész-lemezipar: 4 VGМК, 5.178.- Ft, nyomdaipar: 20 VGМК, 4.283.- Ft, egyéb fafeldolgozó ipar: 8 VGМК, 4.068.- Ft, építési-szigetelőanyag-ipar: 13 VGМК, 3.874.- Ft, gázgyártás- és szolgáltatás: 48 VGМК 3.604.- Ft. ]

A különlegesen magas keresetet nyújtó tevékenységeknél célszerű lenne megvizsgálni a szervezetek sajátos érdekeltségét előidéző tényezőket /például a gyógyszeripar export-érdekeltségéből származó hatásokat/, illetve az esetleges fiktív kereslet oka



Azaz: a számadatok általában reálisnak ítélnélhető teljesítményeket és jövedelmeket tükröznek. Nem a munkát végző dolgozókon, hanem a gazdálkodó szervezetek adott érdekeltségi viszonyain kell számonkérni, ha a teljesítmények mögött fiktív kereslet áll, továbbá azt, hogy a vállalatok érdektelenek a szabadpiaci munkabérek leszorításában, s e bérek miatti költségeik növekedésében.

24  
0601-ve  
2.6. [A VGMMK jövedelmek - még ugyancsak az ipar 1983. I. félévi adatai alapján - egyfajta jövedelem-kiegyenlítődést hoznak létre az ágazati bérarányokban. A keresett tevékenységeket végzők fő- és többlet munkájának jövedelme az ágazati bérezéstől függetlenül alakul.

A VGMMK tagok jövedelmi sorrendjében az első három helyet a vegyipar /9.221.- Ft/ a nyomdaipar /9.036.- Ft/ és a bányászat /8.866.- Ft/ foglalja el, e három ágazat VGMMK-i az iparban működő VGMMK-k 13 %-át adták. *\*/ (A táblázat a 2-3. sz. melléklet tartalmazza.)*

2.7. A gazdaságban felértékelődött a karbantartási tevékenység: a becslések szerint az 1983. december 31-én az építőiparban /23 %/ és a személyi-gazdasági szolgáltatások /19 %/ területén működő VGMMK-k kivételével a népgazdaság valamennyi ágazatában létrejött VGMMK-k legalább 60 %-a karbantartási tevékenységet végez. Lehetetlen megállapítani, hogy ez ok-e, vagy pedig okozat: azaz, hogy a gazdálkodó szervezetek azért szerveztek-e VGMMK-kat, mert a valós igények nagyok, vagy pedig azért, mert így megfizethetik e hiány szakmák mindenütt keresett szakembereit. A VGMMK-ban dolgozó karbantartók jövedelme, amely minden ágazatban rendszerint jelentősen elmaradt a fő-tevékenységet végzőké mögött, ilyen módon - a munkaerő - kereslethez igazodóan - növekszik. Ezt a folyamatot spontán szakmai bérkorrekciónak tekinthetjük.]

---

\* / A táblázatot a 5-6. sz. melléklet tartalmazza.



### 3. A vásárlóerő-kiáramlás

24 oldal ve  
3.1 [A népgazdaság adott helyzetében létfontosságú árualap-vásárlóerő egyensúlyt kétségkívül bizonytalanná teszi az - elsősorban a VAMK és a szakcsoportok révén - terven felül kiáramló vásárlóerő. /Nyilvánvalóan a terv sem volt megfelelő. A tervezésnek legalább az aktív keresők 35 ezer fős csökkenéséből következő, a létszámpótlással járó többlet-költséggel kellett volna pontosabban számolnia./ Különösen fontos, hogy az új szervezetek csaknem 70 %-át kitevő VGMK és szakcsoport-tagok munkajövedelmei - a bérrel egyezően - azonnali vásárlóerőként jelentkeznek.

3.2 A vásárlóerő többlet nem okoz gondot, ha közvetve vagy közvetlenül az árualapot növelő munka ellenértékeként jött létre, illetve ha valós /lakossági és közületi/ keresletet elégít ki.

A kérdés ezzel kapcsolatban az, hogy miközben a forgalomba kerülő vásárlóerő egyértelműen mérhető, hogyan mérhető az árualap növekedés? Illetve: mennyiben lehet árualapként felfogni a kis-szervezetek áruk és szolgáltatások formájában nyújtott kibocsátásait?

Anélkül, hogy a mennyiség /áru- és szolgáltatás-tömeg/ és az arányok /a kis szervezetek kibocsátásai, illetve a tagok jövedelme arányos-e/ kérdésére válaszolhatnánk, a szervezeti formák és a tevékenységek becslésével elemezzük a vásárlóerő-árualap egyensúlyára gyakorolt hatást.

Egyértelműen árualapot ad, illetve szolgáltatásaival vásárlóerőt köt le minden ipari termelő, építőipari tevékenység, ami - becslésünk szerint - a társaságok és a tagok mintegy 43 %-ának tevékenységét jelenti.\*/ /Ez akkor is igaz, ha vállalatok, ágazatok nem teljesítették terveiket; feltehető ugyanis, hogy a többletmunka bevonása nélkül az elmaradás még nagyobb lenne./

\*/ A részletes számításokat a 7.sz. melléklet tartalmazza.



3.3. A vásárlóerő többlet szempontjából két kritikus terület van: a VGMK-k és a szakcsoportok karbantartó tevékenysége /35 %/  
~~és a VK-k és a VGMK-k szellemi szolgáltatási tevékenységé-~~  
~~nek~~ /~~35~~ %/ értékelése.

A karbantartás - értelemszerűen - nem ad árúalapot, viszont nélkülözhetetlen a gazdaság termelőberendezéseinek zavartalan működtetéséhez. <sup>A nép gazdaságban</sup> A mintegy 60 ezer ember többletmunkája a gazdaság jelenlegi, tőke /beruházás/ hiányos időszakában bizonyos értelemben a pótlásokhoz, cserékhez, új berendezésekhez szükséges, hiányzó tőkét is pótolja. Azaz: a bérként kifizetett ráfordítások a beruházási tőkét helyettesítik. A kérdés tehát - ebben az értelemben - nem egyszerűen vásárlóerő és árúalap, hanem a népgazdasági állóalapok termelő-képessége fenntartásának, a felhalmozás és a fogyasztás egyes elemei /szerény mértékű/ felcserélődésének kérdése. A vásárlóerő-árúalap egyensúlya érdekében történő, esetleges beavatkozás valószínűleg a népgazdaság termelő-folyamataiban, működőképességében okozna zavarokat.

A személyi, gazdasági szolgáltatások széles szférájában - amelyben becslésünk szerint a szellemi szolgáltatások dominálnak - lehetetlen meghatározni a tevékenységek kereslet-lekötő hatását, holott a lakossági megrendelések kereslet kielégítése nyilvánvalóan egyenértékű az árúalap növekedésével. A közületi megrendelések esetében már bizonytalanabb, hogy való vagy fiktív keresletről van-e szó. De ha feltételezzük, hogy ebben a tevékenységi körben működő valamennyi VGMK /1846/ továbbá a PJT-k és GMK-k fele /96+826 társaság/ közületi megrendelésre dolgozik, akkor is legfeljebb 2800 társaságról, hozzávetőlegesen 28 ezer tagról van szó. De még ebben a szerény



24  
olcsó-ve

[/úgyszólván kizárólag diplomásokból álló/ körben is fel kell tételnie, hogy többségük valós keresletet elégít ki, tehát a számukra kifizetett összegek nem fedezet nélküli vásárlóerő-növekedést jelentenek. Továbbá: különösen a VGMK-k foglalkoztatása a megrendelőnél egyúttal költség-megtakarítást is jelen lehet; a más cégeknél drágábban elvégezhető munka olcsóbb megoldását.]

3.4 Mindezért a vásárlóerő-árualap egyensúlyát nem célszerű egyoldalúan - kizárólag a jól mérhető vásárlóerő-kiáramlás számait figyelembevéve - kezelni. Az egyensúlyt kizárólag a fiktitív keresetből származó, fedezet nélküli bér-kiáramlás veszélyezteti, ezért annak visszaszorítása érdekében szükséges lépéseket tenni.]

#### 4. A társadalmi hatások

0  
olcsó-ve

4.1 [A szabadidő terhére végzett munkák legális lehetősége - amely korábban a mezőgazdaság háztáji gazdaságaiban dolgozóknak adott többlet-jövedelemre lehetőséget - ha szerény mértékben is, de két másik társadalmi csoportra is kiterjedt. Az egyik csoport az ipari dolgozók, ezen belül is elsősorban a kvalifikált munkákat végző karbantartó szakmunkások köre. A másik csoport az ugyancsak speciális képzettségű, magasan kvalifikált /diplomás/ szakértelmiség. Mindkét társadalmi csoport főmunkaidős jövedelmelmarad<sup>a</sup> társadalmilag indokolt szinttől. A szabadidő értékesítésének legális lehetősége a különösen mozgékony karbantartó szakmákban fékezi az egyéni bér növelésére felhasznált munkahely-cseréket; a diplomás szakértelmiség körében pedig csökkenti az elégedetlenséget, növeli a konformitást.]



- 4.2 A szabadidő legális értékesítésének új lehetősége mindeddig nagyon szűk kört érintett. Az önálló vállalkozás csak relative keveset vonzott /GMK, PJT/; a szocialista szervezeteken belül létező formák pedig - az eredeti elképzelésektől eltérően - a gazdálkodó szervezetek valós vagy fiktív munkaerő-igényét kielégítő brigádokká váltak. Az a körülmény, hogy a népgazdaság gazdálkodó szervezeteinek kisebb hányadában alakultak VGMK-k és szakcsoportok, kétféle vállalati érdek létére utal. A kétféle érdekeltség különbségeit mélyrehatóbban szükséges megvizsgálni ahhoz, hogy a szocialista szervezetekben létrejött közösségek előnyeit és hátrányait megfelelően értékelni lehessen.
- 4.3 A kisvállalkozások egyelőre távol vannak a működésüktől remélt eredményektől: a lakossági áruellátásban és szolgáltatásban alig érezhető hatásuk. /A lakosság számára is dolgozó, az elsősorban ide sorolható társaságok száma ugyanis csekély; mintegy 5000 PJT és GMK mindössze 4 %-a a kisipari műhelyek számának./
- 4.4 A jövedelmek sem váltottak ki társadalmi feszültséget: a magánvállalkozásokban a legális jövedelmeket az adórendszer megfelelően korlátozta. A szocialista szervezeteken belüli többlet jövedelmek mértéke /amelyek nagy többségéről a környezet tudja, hogy mennyi külön munkát kívántak/ általában csak két esetben vált ki feszültséget: ha fiktív keresleten alapul, vagy ha egyes munkacsoportok <sup>monopolizálják</sup> privilegizálják a lehetőséget, s kirekesztik a külön munkára még vállalkozókat. Komoly veszély azonban a munkahelyi vezetők jogtalan jövedelemszerzési törekvése, aminek súlyos következményei lehetnek a társadalmi közérzetre.



29  
oldal-ve

4.5 A szocialista szervezeteken belüli vállalkozások pozitív tapasztalatai: a kitűnő munkaszervezés, az esetek többségében rendkívüli intenzitással végzett munka, a gazdálkodás jellegi adottságai közepette a főmunkaidőben nem értékesíthetők. [Az adott, hierarchikus függési viszonyokon alapuló munkamegosztási rendszer egész mechanizmusa ugyanis éppen az önálló munkaszervezés lehetőségét zárja ki. A rendkívüli intenzitással végzett munkát pedig a bérezési rendszer nem tudja honorálni; a magas munkaintenzitás és a magas /a főmunkaidős kereset legalább kétszeresét kitevő, a szabadidő feláldozását is honoráló/ keresetek között szoros összefüggés van.]

#### J a v a s l a t o k

1. Minden gazdálkodó szervezet vezetőjét kötelezni kell, hogy vizsgálja felül a vezetők összeférhetetlenségével kapcsolatos előírások betartását. Az összeférhetetlenség eseteit azonnal meg kell szüntetni; a munkaköri kötelezettségként elvégzendő feladatok nem szolgálhatnak jogtalan jövedelem szerzésére.  
Ez a lépés nélkülözhetetlen a közérkölc s védelmében, s a fiktív kereslet visszaszorítása érdekében.
2. Azoknál a gazdálkodó szervezeteknél, amelyek a bérkisérl etben vesznek részt /tehát ahol a bérköltség egyike a költségeknek/ nem szabad engedélyezni olyan VGMK és szakcsop ort működését, amely a saját szervezet számára dolgozik. Ezeknél a vállalatoknál csakis külső megrendelésre dolgozó VGMK-k és szakcsop ortok alakulását engedélyezhesse a vezető.



3. A szocialista szervezeteken belül alakult kisvállalkozások helyzetét az év végén - alapos felmérések után - külön kell napirendre tűzni. A vizsgálat terjedjen ki az új szervezeti formákat alkalmazó, illetve nem alkalmazó gazdálkodó szervezetek eltérő érdekeltségére. A további lépésekről a pozitív és negatív tapasztalatok gondos mérlegelése után kell dönten.
4. A rövidtávú intézkedéseken túl a megoldásra váró legfontosabb kérdés a gazdálkodó szervezetek érdekeltségének megteremtése az eredmények /elsősorban a nyereség/ maximalizálásában, s a ráfordítások minimalizálásában. A költségekre érzékeny vállalati gazdálkodás léte számos mai probléma /közte a létszám- és bérpazarlás/ automatikus megoldását jelentené.

B u d a p e s t, 1984. március 14.



B E C S L É S

a főmunkaidőn kívül /a szabadidő terhére/  
végzett munka időráfordításáról\*

| Vállalkozási<br>forma        | A szer-<br>vezetek<br>száma | Átlagos<br>taglét-<br>szám<br>/fő/ | Becsült<br>taglét-<br>szám | Becsült<br>átlagos<br>többlet-<br>munka-óra<br>/hó/fő/ | Összes<br>becsült<br>többlet-<br>munkaidő | Számito<br>létszám<br>pótlás<br>/160 ór<br>= 1 fő |
|------------------------------|-----------------------------|------------------------------------|----------------------------|--------------------------------------------------------|-------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| <u>PJT</u>                   |                             |                                    |                            |                                                        |                                           |                                                   |
| - ipari,ép.ip.               | 37                          | 5,5                                | 203                        | 100                                                    | 20350                                     |                                                   |
| - személyi és<br>gazd.szolg. | 108                         |                                    | 594                        | 100                                                    | 59400                                     |                                                   |
| - ng.egyéb ágai              | 66                          |                                    | 363                        | 40                                                     | 14520                                     |                                                   |
| Együtt                       | 211                         |                                    | 1160                       |                                                        | 94270                                     | 589                                               |
| <u>GMK</u>                   |                             |                                    |                            |                                                        |                                           |                                                   |
| - ipari                      | 1212                        | 5                                  | 6060                       | 100                                                    | 606000                                    |                                                   |
| - ép.ip.                     | 1178                        |                                    | 5890                       | 100                                                    | 589000                                    |                                                   |
| - személyi és<br>gazd.szolg. |                             |                                    |                            |                                                        |                                           |                                                   |
| szellemi                     | 652                         |                                    | 3260                       | 60                                                     | 195600                                    |                                                   |
| egyéb                        | 1000                        |                                    | 5000                       | 40                                                     | 200000                                    |                                                   |
| - ng.egyéb ágai              | 647                         |                                    | 3235                       | 40                                                     | 129400                                    |                                                   |
| Együtt                       | 4689                        |                                    | 23445                      |                                                        | 1720000                                   | 10750                                             |
| <u>VGMK</u>                  |                             |                                    |                            |                                                        |                                           |                                                   |
| - ipari                      | 5324                        | 10                                 | 53240                      | 80                                                     | 4259200                                   |                                                   |
| - ép.ip.                     | 2237                        |                                    | 22370                      | 100                                                    | 2237000                                   |                                                   |
| - ng.egyéb ágai              | 2242                        |                                    | 22420                      | 60                                                     | 1345200                                   |                                                   |
| Együtt                       | 9803                        |                                    | 98030                      |                                                        | 7841400                                   | 49008                                             |
| <u>Szakcsoport</u>           |                             |                                    |                            |                                                        |                                           |                                                   |
| - ipari                      | 704                         | 18                                 | 12672                      | 80                                                     | 1013760                                   |                                                   |
| - ép.ip.                     | 413                         |                                    | 7434                       | 100                                                    | 743400                                    |                                                   |
| - ng.egyéb ágai              | 126                         |                                    | 2268                       | 60                                                     | 136080                                    |                                                   |
|                              | 1243                        |                                    | 22374                      |                                                        | 1893240                                   | 11832                                             |
| ÖSSZESEN:                    | 15946                       |                                    | 145009                     |                                                        | 11548910                                  | 72179                                             |

\*/ A becslés kizárólag tapasztalatokra alapul, minthogy a tényleges időráfordításról sehol nincsenek adatok. A becsléshez a PM 1983.XII.31-i a PJT-k, GMK-k és VGMK-k népgazdasági ágankénti megoszlására vonatkozó részletes, a KSH azonos időszakra vonatkozó összefoglaló adatait használtuk fel. A két forrás nem teljesen azonos adatokat közöl; a társaságok számát a PM részletezettebb /és általában magasabb/ adatai szerint vettük figyelembe. Egyik forrás sem közöl taglétszámot; ezeket a társaságokként kialakult átlagos taglétszámmal számoltuk. A becslés hibái megengedhetőek, mert kizárólag a többlet-munkaidő hozzávetőleges mértékének megállapítása volt a cél.



A valós és fiktív kereset becsléseValószínűsíthető valós kereslet

| Vállalkozási<br>forma                      | Szervezetek<br>száma | Becsült<br>taglétszám | Összes<br>becsült<br>többlet<br>munkaidő <sup>*/</sup> | Aránya a<br>becsült ll,<br>millió órán<br>többlet mun<br>kaidőből /% |
|--------------------------------------------|----------------------|-----------------------|--------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|
| <u>PJT</u>                                 |                      |                       |                                                        |                                                                      |
| - ipari                                    | 18                   | 99                    | 9.900                                                  |                                                                      |
| - építőipari                               | 19                   | 104                   | 10.450                                                 |                                                                      |
| - személyi és<br>gazd.szolg. <sup>a/</sup> | 86                   | 473                   | 47.300                                                 |                                                                      |
| - ng.egyéb ágai                            | 66                   | 363                   | 14.520                                                 |                                                                      |
| Együtt                                     |                      | 1041                  | 82.170                                                 | 0,71                                                                 |
| <u>GMK</u>                                 |                      |                       |                                                        |                                                                      |
| - ipari                                    | 1212                 | 6060                  | 606.000                                                |                                                                      |
| - építőipari                               | 1178                 | 5890                  | 589.000                                                |                                                                      |
| - személyi és<br>gazd.szolg. <sup>a/</sup> | 522                  | 2610                  | 156.600                                                |                                                                      |
| - egyéb                                    | 1000                 | 5000                  | 200.000                                                |                                                                      |
| - ng.egyéb ágai                            | 647                  | 3235                  | 129.400                                                |                                                                      |
| Együtt                                     |                      | 22793                 | 1.680.400                                              | 14,55                                                                |
| <u>VGMK</u>                                |                      |                       |                                                        |                                                                      |
| - ipari <sup>b/</sup>                      |                      |                       |                                                        |                                                                      |
| ebből:termelés                             | 2130                 | 21300                 | 1.704.000                                              |                                                                      |
| szolgált. <sup>c/</sup>                    | 1916                 | 19160                 | 1.532.800                                              |                                                                      |
| - építőipari                               | 2237                 | 22370                 | 2.237.000                                              |                                                                      |
| - ng.egyéb ágai                            | 1794                 | 17940                 | 1.076.400                                              |                                                                      |
| Együtt                                     |                      | 80770                 | 6.550.200                                              | 56,72                                                                |
| <u>Szakcsoport</u>                         |                      |                       |                                                        |                                                                      |
| - ipari                                    |                      |                       |                                                        |                                                                      |
| ebből:termelés                             | 282                  | 5076                  | 406.080                                                |                                                                      |
| szolgált. <sup>c/</sup>                    | 253                  | 4554                  | 364.320                                                |                                                                      |
| - építőipari                               | 413                  | 7434                  | 743.400                                                |                                                                      |
| - ng.egyéb ágai <sup>a/</sup>              | 101                  | 1818                  | 109.080                                                |                                                                      |
| Együtt:                                    |                      | 18882                 | 1.622.880                                              | 14,05                                                                |
| Összesen:                                  |                      |                       |                                                        | 86,03                                                                |

a/ A személyi és gazdasági szolgáltatás 80 %-át minősítettük valós kereslet

b/ Az ipari tevékenységen belül a termelés arányát 40, a termelést kiszolgáló tevékenységek arányát 60 %-nak tekintettük

c/ A termelést kiszolgáló /szolgáltatás/ jellegű tevékenységek 60 %-át tekintettük valós keresleten alapulónak



Valószínűsíthető fiktív kereslet

| Vállalkozási<br>forma                               | Szervezetek<br>száma | Becsült<br>taglétszám | Összes<br>becsült<br>többlet<br>munkaidő | Aránya a be-<br>csült 11,5 m-<br>lió órányi<br>többlet munka-<br>időből /%/ |
|-----------------------------------------------------|----------------------|-----------------------|------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|
| <u>PJT</u>                                          |                      |                       |                                          |                                                                             |
| - személyi és gazd.<br>szolgáltatások<br>kb. 20 %-a | 22                   | 121                   | 12.100                                   | 0,10                                                                        |
| <u>GMK</u>                                          |                      |                       |                                          |                                                                             |
| - személyi és gazd.<br>szolgáltatások<br>kb. 20 %-a | 130                  | 650                   | 39.000                                   | 0,33                                                                        |
| <u>VGMK</u>                                         |                      |                       |                                          |                                                                             |
| - ipari szolg.<br>/karbantartás/<br>kb. 40 %-a      | 1278                 | 12.780                | 1.022.400                                |                                                                             |
| - ng. egyéb ágai<br>kb. 20 %-a                      | 448                  | 2.240                 | 268.800                                  |                                                                             |
| Együtt:                                             |                      |                       | 1.291.200                                | 11,18                                                                       |
| <u>Szakcsoport</u>                                  |                      |                       |                                          |                                                                             |
| - ipari szolg.<br>kb. 40 %-a                        | 169                  | 3.042                 | 243.360                                  |                                                                             |
| - ng. egyéb ágai<br>kb. 20 %-a                      | 25                   | 450                   | 27.000                                   |                                                                             |
| Együtt:                                             |                      |                       | 270.360                                  | 2,34                                                                        |
| Összesen:                                           |                      |                       |                                          | 13,97                                                                       |



Kisvállalkozások és szervezetek száma népgazdasági  
áganként 1983. december 31.<sup>\*</sup>

| Magnevezés                                                             | Kis-<br>vállala-<br>latok <sup>a/</sup> | Kis-<br>szövet-<br>kezetek | Ipari<br>szolgál-<br>tató<br>szövet-<br>kezeti<br>szakcso-<br>portok <sup>b/</sup> | Gazdasági mun-<br>kaközösségek |                                                      | PJT <sup>*</sup> |
|------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|----------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|------------------------------------------------------|------------------|
|                                                                        |                                         |                            |                                                                                    | Vállala-<br>tib/               | Magán-<br>szemé-<br>lyek ál-<br>tal lét-<br>rehozott |                  |
| Ipar                                                                   | 148                                     | 138                        | 704                                                                                | 5399                           | 1684                                                 | 18               |
| Építőipar                                                              | 27                                      | 84                         | 413                                                                                | 2166                           | 1194                                                 | 19               |
| Mezőgazdaság és erdő-<br>gazdálkodás                                   | -                                       | -                          | 2                                                                                  | 59                             | 116                                                  | 3                |
| Közlekedés, posta- és<br>távközlés                                     | 2                                       | -                          | 22                                                                                 | 79                             | 90                                                   | 3                |
| Kereskedelem                                                           | 3                                       | 2                          | 5                                                                                  | 17                             | 73                                                   | 32               |
| Vizgazdálkodás                                                         | -                                       | -                          | -                                                                                  | 46                             | 13                                                   | -                |
| Egyéb anyagi tevékeny-<br>ség, személyi és gazda-<br>sági szolgáltatás | 20                                      | 27                         | 96                                                                                 | 1378                           | 1435                                                 | 108              |
| Egészségügyi, szociális<br>és kulturális szolgál-<br>tatás             | 4                                       | 4                          | -                                                                                  | 24                             | 111                                                  | 10               |
| Közösségi, közigazgatá-<br>si és egyéb szolgáltatás                    | -                                       | -                          | 1                                                                                  | 24                             | 25                                                   | 18               |
| ÖSSZESEN:                                                              | 204                                     | 255                        | 1243                                                                               | 9192                           | 4741                                                 | 211              |

a/ Kisvállalati formában működő leányvállalatokkal együtt. - b/ A  
besorolás a kis-szervezetek tevékenysége alapján történik.

<sup>\*</sup>/ Adatforrás: KSH

<sup>\*\*</sup>/ Adatforrás: PM



A kis-szervezetek árualap-növelő, szol-  
gáltató tevékenységének becslése

|                                                                                | Szervezetek<br>száma | Becsült, havi<br>többletmunka-<br>idő <sup>*/</sup> | Aránya a 12,5<br>millió óra mun-<br>kaidőráfordi-<br>tásból |
|--------------------------------------------------------------------------------|----------------------|-----------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|
| <u>A./ Árualapot adó /vásárlóerőt lekötő/ tevékenységek</u>                    |                      |                                                     |                                                             |
| PJT                                                                            | 211                  | 94.270                                              | 0,7                                                         |
| GMK                                                                            |                      |                                                     |                                                             |
| ipari, ép.ip.+ 6000<br>főfoglalkozású<br>tag és alkalmazott                    | 2390                 | 1.195.000<br>960.000                                |                                                             |
| személyi és gazdasági<br>szolgáltatás /szelle-<br>mi nélkül/<br>ng. egyéb ágai | 1000<br>647          | 200.000<br>129.400                                  |                                                             |
| Együtt                                                                         | 4037                 | 2.484.400                                           | 19,9                                                        |
| VGMK                                                                           |                      |                                                     |                                                             |
| ipari termelés                                                                 | 2130                 | 1.704.000                                           |                                                             |
| építőipar                                                                      | 2237                 | 2.237.000                                           |                                                             |
| ng. egyéb ágai                                                                 | 2242                 | 1.345.200                                           |                                                             |
| Együtt                                                                         | 6609                 | 5.286.200                                           | 42,3                                                        |
| Szakcsoport                                                                    |                      |                                                     |                                                             |
| ipari termelés                                                                 | 282                  | 406.080                                             |                                                             |
| építőipar                                                                      | 413                  | 743.400                                             |                                                             |
| ng. egyéb ágai                                                                 | 101                  | 109.080                                             |                                                             |
| Együtt                                                                         | 796                  | 1.258.560                                           | 10,1                                                        |
| ÖSSZESEN                                                                       |                      |                                                     | 73,0                                                        |
| <u>B./ Karbantartási, termelést kiszolgáló tevékenységek</u>                   |                      |                                                     |                                                             |
| VGMK <sup>a/</sup>                                                             | 3194                 | 2.555.200                                           |                                                             |
| Szakcsoport <sup>a/</sup>                                                      | 422                  | 608.256                                             |                                                             |
| Együtt                                                                         | 3616                 | 3.163.776                                           | 25,4                                                        |
| <u>C./ Szellemi szolgáltatások</u>                                             |                      |                                                     |                                                             |
| GMK                                                                            | 652                  | 195.600                                             | 1,6                                                         |
| Együtt                                                                         |                      |                                                     | 100,0                                                       |

<sup>\*/</sup> A becslés az 1. és a 2. sz. melléklet adatain alapul. A becslésnél itt figyelembe vettük a GMK-k teljes munkaidős tagjainak és dolgozóinak ha-  
vi átlagos főmunkaidejét is, ez a számított értéket 960.000 órával nö-  
veli. A számított munkaidő így 12,5 millió óra.

<sup>a/</sup> A teljes ipari tevékenység 60 %-a.